

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าปัจจุบันสภาพของสังคมไทยมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย นับตั้งแต่ปัญหาค่านการ เมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อความมีชีวิตอยู่รอดและ เพื่อความเป็นอยู่ที่สงบสุข มีการวิวัฒนาการปรับปรุงเรื่อยมาตามยุคความสมัย ที่ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ

ภัยเหตุที่การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และชีวิตมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่าง ลึกซึ้ง จนยากที่จะแยกออกจากกัน การศึกษาเป็นกระบวนการสังคมอย่างหนึ่งที่รัฐจัดขึ้นเพื่อ เป็นรากฐานส่งเสริมความเจริญมั่นคงของบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ และเพื่อดำรง อยู่ของสังคมเอง การศึกษาจะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย แต่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาจะต้องมีความเป็นอิสระในตัวเองที่มุ่งให้บุคคลรักการแสวง หาความจริงเพื่อแบบอย่างของการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันจะต้องสนองตอบ ความต้องการของประเทศชาติ สังคม ท้องถิ่น และบุคคล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๑

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เมื่อชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาก็ต้อง เปลี่ยนไปด้วยหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เมื่อการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไป หลักสูตร ก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย^๒ ความสำคัญของหลักสูตรเป็นเสมือนหัวใจของการศึกษาที่ใช้เป็น

---

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "ปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ (๒๕๑๕) : ปกหลัง.

^๒กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่ เอกสารแนะนำ หลักสูตรประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทางหุ้นส่วนจำกัดเซ็นทรัลเพรสศึกษา การพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๘.

เครื่องมือในการพัฒนาคน^๓ การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็เท่ากับเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงคนด้วย^๔ หลักสูตรทุกฉบับเป็นหลักสูตรที่สำเร็จขึ้นมาด้วยความเพียรพยายามของผู้คนในแต่ละสมัย ที่พยายามเขียนหลักสูตรขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้คนในยุคหนึ่ง สมัยนั้นๆ ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้พัฒนาหลักสูตรเสมอมา ถ้าจะย้อนประวัติศาสตร์ไปถึงสมัยที่หลักสูตรมีเป็นลายลักษณ์อักษรแน่นอนครั้งแรกก็คือ ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดโรงเรียนขึ้นไว้ในพระบรมมหาราชวัง ใ้สอนหนังสือไทย สอนคิคเลข และขนบธรรมเนียมข้าราชการ^๕

ต่อมาตั้งกระทรวงธรรมการขึ้น หลักสูตรแบ่งเป็นประโยค ๑ ประโยค ๒ และประโยค ๓ การสอนเน้นที่ภาษาไทยและเลขเพื่อให้นำไปใช้ได้ในชีวิตจริงๆ และได้เริ่มจัดประโยคมูลศึกษา และประโยคประถมศึกษาขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๔๔๕ หลังจากนั้นกระทรวงธรรมการประกาศโครงการศึกษาพุทธศักราช ๒๔๔๖ จึงได้ออกหลักสูตรหลวง^๖ โดยเปลี่ยนมูลศึกษาเดิมเป็นประถมศึกษา ขยายหลักสูตรประโยคประถม

^๓ วิจิตร ศรีสอ้าน, "ปรัชญาการศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร," ใน ประมวลบทความบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๓), หน้า ๑๐๑.

^๔ ปรีชา ชรรมา, "การพัฒนาหลักสูตรไทย," ใน ประมวลบทความบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๕.

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา เอกสารประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรในปีการศึกษา ระหว่างชาติ พ.ศ. ๒๕๑๓ (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๓), หน้า ๑.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

ศึกษาให้มีเวลา ๕ ปี แบ่งเป็นวิชาสามัญ ๓ ปี วิชาชีพ ๒ ปี^๓ ในคําหนดศึกษา
บังคับให้เตรียมวิชาเลขและวิชาจรวิทยา โดยเน้นวิชาจรวิทยาเป็นวิชาแรกในหลักสูตร
และเริ่มมีวิชาลูกเสือเข้ามาดแทนระเบียบแถวและกายบริหาร

ปีพุทธศักราช ๒๔๖๔ ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา มีการปรับปรุง
หลักสูตรประถมศึกษาได้เน้นวิชาชีพมากขึ้น และกลายมาเป็นหลักสูตรสามัญแทนหลักสูตร
หลวง ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ประกาศในแผนการศึกษาชาติ ทำให้ได้หลักสูตรประถม
ศึกษาขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๔๐๘ เป็นหลักสูตรประถมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะ
สมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้จัดเนื้อหาให้เรียนถึง ๑๐ วิชา หลัง
จากนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๘ หลักสูตรประถมศึกษาตกอยู่ในสภาพการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
ที่เริ่มได้รับอิทธิพลตามแนวการจัดการศึกษาแบบอเมริกามากขึ้น ที่เรียกว่าการศึกษา
แบบพิพัฒนาการ และกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้เฉพาะชั้นประถมปีที่ ๑ ไปได้
เพียง ๕ เดือน ก็ต้องยกเลิก การศึกษาของชาติตกอยู่ในสภาวะลิ่งเล เนื่องจากหลักสูตร
ซึ่งเป็นแม่บทนั้น ยังหาความเหมาะสมตามสภาพของไทยไม่ได้ จึงได้กลับไปใช้
หลักสูตรประถมศึกษาที่ใช้อยู่ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๑ ต่อไป

ในปลายปีพุทธศักราช ๒๔๔๘ กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งกรมการขึ้นปรับปรุง
หลักสูตรประถมศึกษาและเสนอร่างหลักสูตรนั้นให้คณะกรรมการ ก.ป.ส. (คณะกรรมการ
ปรับปรุงหลักสูตร) ซึ่งได้ปรับให้เข้ากับแผนการศึกษาชาติ ๒๕๐๓ ประกาศหลักสูตรการ
ศึกษาเบื้องต้น ๓ ปี แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น และ
หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๐๓^๔

---

^๓กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕ - ๒๕๐๗
(พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗), หน้า ๒๓๓.

^๔กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา
เอกสารประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรในปีการศึกษา ระหว่างชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓,
หน้า ๑๕๐.

๔
หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๓ นั้น นับว่าเปลี่ยนแปลง
ไปจากหลักสูตรประถมศึกษา ๒๔๙๑ มาก คงจะเห็นได้จากคำชี้แจงเบื้องต้นที่ปรากฏ
ในฉบับใช้ในโรงเรียนปรับปรุง ซึ่งมีความดังต่อไปนี้^๕

" หลักสูตรประถมศึกษาในชั้นเดิม เน้นหนักไปในทางความเจริญงอกงาม
ของเด็กในทางสติปัญญาและความรู้ โดยเฉพาะความรู้ในทางหนังสือ
ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องให้เป็นประการสำคัญที่สุด
บัดนี้สภาพการณ์ของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ควรที่จะขยายความมุ่งหมาย
ให้กว้างขึ้นกว่าเดิม เพราะการที่จะได้พลเมืองที่เหมาะสมในสังคม
ประชาธิปไตย นั้น ลำพังความรู้ทางหนังสือเพียงอย่างเดียวหาเป็น
สิ่งเพียงพอไม่ เด็กควรจะได้รับ การส่งเสริมให้มีความเจริญและความ
สามารถในทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และทางสังคมพร้อมกันไป
ทุกด้าน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมแห่ง
ประเทศ"

ความสำเร็จของสังคมประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับ การที่สังคมนั้น มีวิธีการส่งเสริม
ให้แต่ละคนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งแห่งสังคม เจริญงอกงามไปให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไป
ได้ เพื่อให้มีโอกาสใช้กำลังความสามารถของเขาได้เต็มที่ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน
เองและสังคมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ด้วย วิธีทางแห่งการดำเนินชีวิตในแนวประชาธิปไตยนั้น
จำเป็นต้องฝึกฝนอบรมมาตั้งแต่เยาว์วัย ทั้งนี้โดยได้รับโอกาสให้ใช้กำลังกายและกำลัง
ปัญญาเต็มตามความสามารถ ได้รับการฝึกฝนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินการ
เกี่ยวกับตนเองและหมู่คณะ ซึ่งตนมีส่วนร่วมอยู่ โดยการให้ความร่วมมือแบ่งภาระความ
รับผิดชอบไปตามส่วนแห่งกำลังของตน ในการกระทำร่วมกับผู้อื่นเพื่อประโยชน์ส่วน
รวมนั้น จะต้องให้มีเสรีภาพในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น พิจารณาปัญหาและข้อ

---

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๓.

โต้แย้ง โดยอาศัยข้อเท็จจริงเป็นหลักด้วย การฝึกฝนอบรมเช่นนี้ เคียงอ้อมคู่กันกับวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย และจะเป็นสมาชิกที่ดีแห่งสังคมนั้นในเวลาต่อไป

ด้วยเหตุที่หลักสูตรประถมศึกษาที่มีฐานะเป็นข้อกำหนดแนวการศึกษาที่รัฐมุ่งหมายจะให้ประชาชนพึงได้รับ จึงมีความจำเป็นต้องวางหลักอย่างกว้างๆ มีใช้รายละเอียดอันมีข้อกำหนดตายตัวและควรได้รับการปรับปรุงตามกาลสมัยแต่ลำพังหลักสูตรเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอที่จะดำเนินการศึกษาในชั้นนี้ให้ใกล้เคียงกล่าวข้างต้น ฉะนั้นจึงให้โรงเรียนปรับปรุงจัดทำประมวลการสอนขึ้น เพื่อขยายความในหลักสูตรออกเป็นรายละเอียดที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑^{๑๐}

นับแต่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ได้พัฒนาหลักสูตรดังกล่าวเป็นลำดับ กล่าวคือ กรมวิชาการได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบเรียนครบทุกวิชา กรมสามัญศึกษาได้จัดทำประมวลการสอน โครงการสอน คู่มือครู และอบรมครูให้สอนวิชาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๐๗ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเล็ก (ปัจจุบันเป็นสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ในเวลานั้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา) ประสานมิตร กรมสามัญศึกษา และกรมวิชาการได้ทำการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๓

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๐๙ กรมสามัญศึกษาได้วิจัยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา

---

^{๑๐}กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๒๑), หน้า ก - ง.

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๐ กรมวิชาการได้ประชุมศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่ ครูและ
นักวิชาการ เพื่อค้นคว้าหาข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๓

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๒ กรมสามัญศึกษาได้ประชุมศึกษานิเทศก์และอบรมครู
ตลอดจนการผลิตัวสื่อกิจกรรม รวมทั้งการศึกษารูปแบบของหลักสูตร ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์
ในการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุง
หลักสูตร (กปส.) ทำการปรับปรุงหลักสูตรทำกวางาระดับปริญญาตรีที่อยู่ในความรับผิดชอบของ
กระทรวง ส่วนหลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบให้สถาบัน
ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์ทุกชั้นใน
ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย คณะกรรมการดังกล่าว
ได้พิจารณาองค์ประกอบสำคัญที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตร คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต่อมา กปส. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา
เพื่อพิจารณาข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงหลักสูตร คณะกรรมการดังกล่าวได้ประมวลข้อมูลจาก
รายงานการวิจัยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากแหล่งต่างๆ และเสนอรายงานการวิเคราะห์
หลักสูตรในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๕

ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๗ คณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร ได้แต่งตั้งคณะ
อนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา คณะอนุกรรมการนี้ได้รวบรวมความคิดเห็นจากราย
งานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาจากแหล่งต่างๆ นำมาศึกษาและกำหนดจุดหมาย หลักการ
และโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นเป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร
ต่อมาจึงได้ตั้งคณะปฏิบัติงานยกวาง เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
ด้านพัฒนาหลักสูตร การวัดผล จิตวิทยา เทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ศึกษา
นิเทศก์ ครู ทั้งที่เป็นเอกชน ผู้แทนหน่วยราชการ องค์กรต่างๆ โดยมีกรมวิชาการเป็นฝ่าย
ประสานงาน เพื่อยกวางหลักสูตรกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการ เรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบ
การณชีวิต กลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๗ - เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ คณะปฏิบัติ
งานทั้ง ๔ คณะนี้ได้ดำเนินการยกร่างหลักสูตรประถมศึกษาชั้น และได้มีการพิจารณาปรับปรุง
แก้ไขร่างหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการได้ยกร่างไว้แล้วนั้น โดยเชิญศึกษาธิการ เขต ศึกษาพิเศษ
ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทนมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู ผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่างๆ
ทั้งวิชาการศึกษาและวิชาสามัญ ผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษามาร่วมพิจารณา
และปรับปรุงหลักสูตร เป็นยกร่างฉบับสุดท้าย เสร็จเรียบร้อย เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๘

ในปีการศึกษา ๒๕๑๘ กรมวิชาการได้นำหลักสูตรออกไปทดลองใช้ชั้นประถมศึกษา^๑
และในปีการศึกษา ๒๕๒๐ ทดลองชั้นประถมศึกษา^๑ และชั้นประถมศึกษา^๒ โดยกรมวิชาการได้
เลือกโรงเรียนทดลอง ๒๕ โรงเรียน เขตการศึกษาต่างๆ และกรมสามัญศึกษาเป็นผู้ทดลอง
๔๐ โรงเรียน รวมทั้งประเทศทั้งสิ้น ๖๕ โรงเรียน

ในการทดลองหลักสูตรประถมศึกษานั้น กรมวิชาการได้ปรับปรุงหลักสูตรและวัสดุ
หลักสูตรต่างๆ และได้วิเคราะห์หลักสูตรที่ยกร่างแล้วใหม่ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา^๑ - ๖ เพื่อ
หาความสัมพันธ์ระหว่างสาระต่างๆ ของหลักสูตร เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นด้วย
ความมีเหตุผลและมีกระบวนการ วิธีการที่สอดคล้องด้วยหลักวิชา และสภาพความเป็นจริงของ
บ้านเมือง จึง เชื่อว่าน่าจะเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมและบ้านเมืองยุคนี้^{๑๒}

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ และหลอมสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ ๔ ตลอดจนนโยบายการศึกษาของรัฐบาลใช้ใน
หลักสูตรประถมศึกษาแล้ว^{๑๓} กรมวิชาการจึงได้เสนอคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุง
หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และได้พิจารณาอนุมัติใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

---

^{๑๒} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่ เอกสารแนะนำหลักสูตร
ประถมศึกษา หน้า ๑๐.

^{๑๓} ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, " รายงานผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตร
ประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๑ กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ ๔ กับแผนการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐" (เอกสารโรเนียว), หน้า ๗๖ - ๘๑.

ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.๔๓๕/๒๕๒๐ เรื่องให้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า "ให้กรมวิชาการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำแผนการสอน และสื่อการเรียนต่างๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพและความต้องการ ของประเทศ และให้สำนักงานศึกษาธิการ เขตคำเป็นกรพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร แผน การสอน และสื่อการเรียนต่างๆ ให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของแต่ละ ท้องถิ่น ทั้งนี้ด้วยความเห็นชอบของกรมวิชาการ"

ความเป็นมาของหลักสูตรศึกษาศึกษาดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าส่วนหนึ่งของการ พัฒนาหลักสูตรก็เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ที่กรมวิชาการพัฒนาขึ้นใหม่นั้น ถือว่าเป็นหลักสูตรแม่บท เพราะบางส่วนบาง เรื่องของหลักสูตร เป็นสิ่งที่คนทั้งประเทศจำเป็นต้องเรียนรู้ เหมือนๆ กัน ในฐานะที่เป็นคนไทยด้วยกัน เช่น ต้องการอ่านออกเขียนได้ คิดเลข เป็น แดทท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ย่อมมีลักษณะภูมิ ประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ ผลผลิตที่ได้แตกต่างกันออกไป ฉะนั้นการเรียนรู้เรื่องบาง เรื่อง จึงไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ให้เท่ากัน คนทางภาคตะวันออกไม่จำเป็นต้องรู้ เรื่องของป่าไม้ให้มาก เท่ากับคนทางภาคเหนือ โดยเฉพาะอาชีพหลักเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมป่าไม้ แต่คนทางภาค ตะวันออกและคนไทยในภาคอื่นๆ ก็จำเป็นต้องรู้ เรื่องของป่าไม้บางพอสมควรในฐานะที่เป็นคน ไทยควรจะต้องรู้เรื่องต่างๆ ภายในประเทศของตนเอง เกี่ยวกับความสำคัญทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชาติ

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตร เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้น ควรให้ผู้ที่รู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รู้ชีวิตจิตใจและขอเท็จจริงของท้องถิ่นและของส่วนกลางพร้อม กันไป ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในท้องถิ่น ตลอดจนครูผู้สอนในท้องถิ่นนั้นๆ มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันพิจารณาว่า หลักสูตรแม่บทเมื่อนำไปใช้ในท้องถิ่นของตน จะเอาส่วนใด ตอนใด มาใช้จึงจะเหมาะสมจะต้องทำอะไรเพิ่มหรือเสริมขึ้นมาตามที่ท้องถิ่นต้องการ และผู้ วิจัยเห็นว่ายังไม่มียุทธศาสตร์หรือผู้ใดทำการวิจัยเรื่องนี้ จึงได้พยายามศึกษาวิจัยเพื่อให้ท้องถิ่น

มีโอกาสนำไปประยุกต์ หรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์และ เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น^{๑๕} และ เพื่อ เป็นการสนอง เจตนารมณ์ของ รัฐบาลที่ให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง การที่จัดหลักสูตรใดดังกล่าว นั้น จำเป็นที่ท้องถิ่นและ โรงเรียนจัดกันเองหลักสูตรแต่ละท้องถิ่นจึงแตกต่าไปตามความจำเป็น ความต้องการและความ เหมาะสมอย่างอื่นภายในท้องถิ่น^{๑๖}

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่สอนตามหลักสูตรใหม่ ในโรงเรียนทดลอง ของแต่ละภาค

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

^{๑๕} กรมตรวจศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร : หางหุ้นส่วนจำกัด จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๓๑ - ๓๒.

^{๑๖} ภิญโญ สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๑๖), หน้า ๒๓๘.

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ เท่านั้น

๒. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ ในโรงเรียนทดลองหลักสูตร ที่กรมวิชาการได้เลือกไว้ จำนวน ๒๕ โรงเรียนเท่านั้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. เป็นแนวทางและขอเสนอแนะสำหรับ เขตการศึกษาและกรมวิชาการ ที่จะดำเนินการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร แผนการสอน และสื่อการเรียนต่างๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

๒. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และร่วมมือกันดำเนินการโดยรวดเร็ว

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูที่อยู่ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่สภาพปัญหา ชีวิตจิตใจใจขอเท็จจริง และความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี การแสดงความคิดเห็นจึงถือว่าเป็นไปคามสภาพท้องถิ่นนั้นๆ

๒. ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูกลุ่มโรงเรียนทดลองหลักสูตรที่ดำเนินการอบรมการสอนตามหลักสูตรใหม่จากกรมวิชาการและกำลังสอนตามหลักสูตรใหม่อยู่ด้วย

๓. แบบสอบถามแต่ละข้อคำถาม เป็นหัวข้อ เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

๔. การตอบแบบสอบถามใช้วิธีให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามรายการหัวข้อ เนื้อหา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทัศนความรูของผู้วิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งได้มีส่วนปรับปรุงหลักสูตรมาตั้งแต่ต้น และมองเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต้องจัดทำในโอกาสต่อไป จึงดำเนินการดังนี้

๑. ศึกษาคนควาจากเอกสารและหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร ตลอดจนเอกสาร
ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

๒. นำหัวข้อเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ มาสร้างแบบสอบถาม

๓. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักการศึกษา และครูที่กำลังสอนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น

๔. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง พร้อมทั้งอธิบาย
วิธีคิด วิธีทำ จนเป็นที่เข้าใจอย่างดี กลุ่มประชากรมีทั้งหมด ๕๐ คน เป็นครูที่สอนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ ในโรงเรียนกลุ่มทดลองหลักสูตรของกรมวิชาการ จำนวน ๒๕ โรงเรียน
ซึ่งกระจายอยู่ตามภาคภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง
และกรุง เทพมหานคร

๕. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยคิดน้ำหนักคำตอบเป็นค่าเฉลี่ยและส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

คำจำกัดความของการวิจัย

๑. เนื้อหากร่างหลักสูตรประถมศึกษา หมายถึง เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช
๒๕๒๑ ที่ประกาศใช้ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.๔๓๙/๒๕๒๐ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๐
ซึ่ง เป็นเนื้อหาหลักสูตรฉบับจริง ไม่ใช่ฉบับร่าง แต่เนื่องจากขณะที่เสนอหัวข้อทำวิจัยนั้น ยัง เป็น
เนื้อหาหลักสูตรฉบับร่างอยู่เช่นเดียว การทำงานวิจัยใช้เวลาติดต่อกันมาจนกระทั่งกระทรวง
ศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตร

๒. หลักสูตรแบบท หมายถึง หลักสูตรที่เค้าโครง เป็นแนวกลางๆ ให้ทุกคน ทุกภูมิภาค
ได้ศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน โดยมีหลักการ จุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เป็นหลัก
เมื่อไปถึงระดับท้องถิ่นให้ท้องถิ่น เลือกเนื้อหา/กิจกรรมให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน

* ๓. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่ท้องถิ่นขยายตัด หรือเพิ่มเนื้อหา/กิจกรรม โดยยึดหลักสูตรแม่บท เป็นต้นแบบ และไม่ขัดต่อเจตนารมณ์และจุดประสงค์ของหลักสูตรแม่บท เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น หรือ ถ้อยหลักสูตรที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น^{๑๗}

๔. ท้องถิ่น^{๑๘}

ก. หมายถึง เขตการศึกษาที่มีมหาวิทยาลัยหรือแหล่งวิชาการอยู่ เพื่อจะอาศัยให้ความสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่นนั้นๆ

ข. หมายถึง จังหวัด เพราะมีสภาจังหวัด ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนอยู่ และในสภาจังหวัดมีกรรมการการศึกษาอยู่แล้วด้วย

ค. หมายถึง เขตการศึกษาซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งขององค์การบริหารการศึกษา มีทั้งสิ้น ๑๒ เขต ในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น กรมวิชาการมอบให้เขตการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ *

๕. หลักสูตร เกา หมายถึง หลักสูตรประโยคประถมศึกษานับพุทธศักราช ๒๕๐๓

๖. หลักสูตรใหม่ หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษานับพุทธศักราช ๒๕๒๑

๗. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต^{๑๙} หมายถึง กลุ่มของประสบการณ์ตามโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนได้เข้าใจปัญหาและความต้องการของชีวิตที่ขึ้น และรู้จักการที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ตามควรแก่กรณี

^{๑๗} สุนทร สุนันทชัย, "การปรับหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น," เอกสารการบรรยายในการสัมมนานักพัฒนาหลักสูตรส่วนท้องถิ่น (๑๕ ธันวาคม และ ๒ ธันวาคม ๒๕๑๔) : หน้า ๕. (อัครสำเนา).

^{๑๘} สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๑๔), หน้า ๓๖.

^{๑๙} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑, หน้า ๕๑.

๘. โรงเรียนทดลองหลักสูตร หมายถึง โรงเรียนที่กรมวิชาการ เลือกรับขึ้นเพื่อทดลอง
ใช้หลักสูตรใหม่ ซึ่งแยกตามภาคภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ ที่จังหวัดอุดรราชธานี ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา ภาคกลางที่จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร
สุพรรณบุรี ชัยนาท และกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น ๒๕ โรงเรียน ไม่นับรวมโรงเรียนทดลอง
ที่เขตการศึกษาและกรมสามัญศึกษาทดลองอีก ๔๐ โรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย